

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора,
Ребрової Олени Євгенівни
на дисертаційну роботу Коваленка Олександра Миколайовича
«Використання цифрових аудіо робочих станцій у музичній самоосвіті
дорослих», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті у
спеціалізовану вчену раду Д 26.459.01
Інституту цифровізації освіти НАПН України

Аналіз дисертації Коваленка О. М. «Використання цифрових аудіо робочих станцій у музичній самоосвіті дорослих» дозволяє сформулювати узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасна освіта знаходиться в стані глибоких трансформацій та модернізації. Чинниками цього процесу стали: потреба в онлайн навчанні, стрімкі перетворення в технічному забезпеченні освітнього процесу, виникнення такого явища, як освіта дорослих, набуття другої, третьої вищої освіти, університетів третього віку тощо. Значні інновації супроводжують і мистецьку освіту. Зокрема, феномен віртуальної естетики, цифровізація освітнього процесу в галузі мистецтва, активне застосування можливостей штучного інтелекту, STEM та STEAM технологій – усе це значно змінило портрет сучасної освіти. Не виключенням стала і мистецька освіта. До цього ж варто вказати на значущість мистецької освіти як джерела активного творчого розвитку особистості, що в умовах війни стає ресурсом стресостійкості та збереження ментального здоров'я.

Усі ці аспекти суголосні з проблемою дисертаційного дослідження Олександра Коваленка.

Відповідно до педагогічної галузі варто зауважити, що цифровізація освіти істотно розширила можливості для самоосвіти, зробивши її доступнішою, гнучкою та персоналізованою. З розвитком цифрових музичних технологій, зокрема цифрових аудіо робочих станцій (DAW), синтезаторів, віртуальних інструментів і плагінів, відкрилися нові перспективи для музичної творчості, включаючи студійну композицію, живе електронне виконання та DJ-культуру. У цьому контексті самоосвіта набуває особливої значущості, оскільки дає змогу опановувати сучасні музичні інструменти й технології в індивідуальному темпі та відповідно до особистих освітніх потреб.

Останнім часом зростає значущість неформальної освіти, зокрема, освіти дорослих. Неформальна освіта є гнучким інструментом саморозвитку, не

обмеженим рамками традиційних освітніх інституцій та жорстко регламентованих навчальних програм. Вона охоплює різноманітні форми індивідуального навчання, зокрема персональні заняття з наставниками, тренінги та короткострокові курси, спрямовані на здобуття практично орієнтованих знань і навичок.

У неформальній освіті музичне мистецтво виступає ефективним засобом художньої самоосвіти, оскільки впливає на духовний світ особистості, її емоційний інтелект, естетичну чутливість і світоглядну глибину. Дослідник уточнює сутність музичної самоосвіти як усвідомленої індивідуальної пізнавальної і творчої діяльності, спрямованої на особистісний розвиток і самореалізацію у сфері музичного мистецтва. Музична самоосвіта передбачає здатність самостійно планувати, організовувати, здійснювати контроль і здійснювати оцінювання власної діяльності у процесі музичного навчання. У свою чергу, збагачення музичної освіти новим сучасним програмним забезпеченням створює умови для опанування новими технологіями володіння мистецтвом звуку, умотивовує на засвоєння нових компетентностей сучасного техніко-інноваційного контексту.

За узагальненням автора, програмне забезпечення для створення музики представлено сучасними DAW, які дають змогу повною мірою використовувати обчислювальні ресурси комп'ютера для написання музичних творів. Ці спеціалізовані платформи забезпечують роботу з аудіо- та MIDI-даними (цифровим інтерфейсом музичних інструментів), підтримують можливість запису вокалу та акустичних інструментів у реальному часі, а також використання віртуальних інструментів і плагінів для синтезу та обробки звуку. На сьогодні DAW утверджуються як ефективний інструмент для створення електронної музики.

Попри широкий доступ до програмного забезпечення, залишається актуальною проблема обмеженої україномовної адаптації контенту, пов'язаного з навчанням створення електронної музики.

Дослідник справедливо наголошує, що процес музичної творчості в електронному форматі стимулює креативність і сприяє емоційному самовираженню, зокрема серед дорослих, які не мають спеціальної музичної освіти. У цьому контексті музична самоосвіта постає як важливий чинник особистісної самореалізації, розвитку та підтримки психоемоційного балансу, сприяючи становленню сучасного креативного музиканта-початківця.

Підкреслюючи актуальність теми дослідження наголосимо, що електронна музика, як форма самовираження, виконує функції саморегуляції та ментальної підтримки, допомагаючи особистості долати стресові стани, активізувати творчий потенціал і досягати внутрішньої гармонії. В умовах соціальної нестабільності створення музики набуває значення не лише як форма дозвілля, а й як засіб самопізнання та подолання внутрішніх конфліктів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та публікацій Коваленка О. М. є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів є переконливими, це зумовлено тим, що вперше: визначено поняття «компетентність дорослих щодо використання цифрових аудіо робочих станцій для створення електронної музики», як підтверджена здатність особистості на основі сформованих знань, умінь, навичок і ставлень автономно та відповідально використовувати цифрові аудіо робочі станції для створення електронної музики у процесі музичної самоосвіти дорослих; теоретично обґрунтовано та розроблено модель розвитку компетентності дорослих щодо використання цифрових аудіо робочих станцій для створення електронної музики; визначено складники (когнітивний, технічно-діяльнісний, мотиваційно-творчий і оцінювально-рефлексивний) та відповідні показники до них і рівні (високий, середній, початковий) розвитку компетентності дорослих щодо використання цифрових аудіо робочих станцій для створення електронної музики; дістали подальшого розвитку теорія та методика застосування апаратних і програмних засобів інформатизації освіти, зокрема, теорія та практика використання цифрових аудіо робочих станцій у музичній самоосвіті дорослих.

Безперечною є практичне значення одержаних результатів полягає у розробленій методики використання цифрових аудіо робочих станцій у музичній самоосвіті дорослих; розробленому сайті «Створення електронної музики» (<https://fierymusic.net/>) та здійсненні його наповнення навчально-інформаційними авторськими матеріалами; також розроблено онлайн курс «Створення електронної музики в FL Studio» (<https://create.fierymusic.net/>); підготовлено рекомендації щодо використання цифрових аудіо робочих станцій у музичній самоосвіті дорослих.

Теоретичні і практичні результати дослідження можуть бути використані: у музичній самоосвіті дорослих, зокрема, у процесі навчання створенню електронної музики; у системі вищої та післядипломної освіти для розроблення інформаційно-методичного забезпечення процесу використання цифрових аудіо робочих станцій; ученими для дослідження особливостей музичної самоосвіти дорослих.

Вірогідність та достовірність отриманих результатів підтверджується низкою запропонованих методів, проведенням експериментом у різних роках. Отримані дані показали суттєву перевагу результатів в експериментальній групі, що перевірялося за допомогою критерія Фішера.

Загальні висновки дисертаційної роботи та висновки за розділами відображають результати проведеного дослідження. Наукові положення,

розроблені здобувачем, базуються на використанні методів статистичного опрацювання даних, що підтверджує їх достовірність.

Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 19 публікаціях, з яких 1 надрукована в журналі, що індексується у Web of Science; 3 статті у фахових виданнях України, решта апробаційного та методичного характеру.

Дисертація пройшла належну апробацію: результати дослідження були представлені на 2 міжнародних, 11 Всеукраїнських науково-практичних конференціях та 6 семінарах.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Автором розв'язано усі поставлені завдання і різнобічно проаналізовано проблему дослідження, здійснено експериментальну перевірку методичних положень і конструкцій, що дозволило досягнути поставленої мети. Дисертаційна робота Коваленка О. М. складається з анотацій українською та англійською мовами, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі представлено кваліфіковано сформульований науковий апарат дослідження, показано наукову новизну, практичну значущість дослідження.

У *першому розділі* «Проблеми музичної самоосвіти дорослих у педагогічній теорії та практиці» поставлено на розв'язання перше наукове завдання задля досягнення мети дослідження. Автором здійснено огляд етапів розвитку електронної музики – від механічних пристроїв XVII ст. до сучасних цифрових технологій (синтезатори, MIDI, DAW). Показано взаємозв'язок технічного прогресу з еволюцією музичного мистецтва. Визначено, що електронна музика в Україні нині виконує не лише естетичну, а й освітню та психоемоційну функції, слугуючи засобом самовираження й неформального навчання. Розкрито підходи до понять «неформальна освіта», «самоосвіта», «музична самоосвіта» у цифровому контексті. Самостійне навчання дорослих у сфері електронної музики розглядається як форма особистісного розвитку та творчої реалізації. Цифрові інструменти (DAW, онлайн-курси, YouTube, соцмережі) забезпечують доступ до знань і підтримують індивідуалізоване навчання. Завдяки зручному інтерфейсу та активним спільнотам користувачі можуть створювати повноцінні музичні твори. Визначено, що у сучасних соціальних умовах музична самоосвіта виконує роль засобу підтримки ментального здоров'я та самореалізації, сприяючи становленню нового типу музиканта-аматора – креативного, технологічно грамотного та соціально активного.

У *другому розділі* «Моделювання процесу розвитку компетентності дорослих щодо використання цифрових аудіо робочих станцій для створення електронної

музики» розглянуто особливості формування відповідної компетентності та описано загальну методику дослідження. Обґрунтовано гіпотезу, що цілеспрямоване й методично організоване використання DAW сприяє підвищенню рівня музичної самоосвіти дорослих. Описано DAW як ключовий інструмент електронної музики, проведено їх порівняльний аналіз (Cubase, FL Studio, Ableton Live, Logic Pro та ін.), визначено технічні характеристики та функціональні особливості. Підкреслено потенціал цифрових ресурсів у підтримці неформального навчання. Окрему увагу приділено впровадженню штучного інтелекту в музику. Проаналізовано напрями його застосування – генерація композицій, вокалу, мелодій, а також персоналізація контенту. Розглянуто можливості програм AIVA, SUNO, Magenta Studio, Soundful, які інтегруються в DAW і дозволяють створювати музичні твори навіть без музичної освіти. Визначено переваги (доступність, швидкість, простота використання) та недоліки (обмежена виразність і креативність) таких технологій, а також їхній вплив на сучасну музичну творчість. Розроблено авторську модель розвитку компетентності дорослих, що включає чотири блоки: цільовий, змістовий, організаційно-діяльнісний і оцінювально-результативний. Запропоновано трирівневу структуру компетентності (початковий, середній, високий) із відповідними критеріями й показниками, узгодженими зі шкалою DigiComp 2.2. Модель враховує принципи андрагогіки та сприяє формуванню здатності до самостійного створення, редагування, аранжування й поширення електронної музики як прояву особистісної і професійної самореалізації дорослих. Таким чином, у змісті другого розділу розв'язано друге та третє завдання дослідження.

У *третьому розділі* «Методика використання цифрових аудіо робочих станцій для музичної самоосвіти дорослих» обґрунтовано авторську методику формування компетентності дорослих у використанні DAW для створення електронної музики. Зміст методики передбачає цілеспрямоване навчання дорослих ефективному використанню цифрових інструментів у процесі музичної самоосвіти. Для її реалізації розроблено онлайн-курс «Створення електронної музики в FL Studio», що включає чотири тематичні модулі: «Основні функції FL Studio», «Основи теорії музики», «Основи створення і обробки звуку», «Практика створення музики в FL Studio». Окрему увагу приділено процедурі роботи з DAW, що охоплює дев'ять етапів – від налаштування середовища до фінального мастерингу. Запропоновано різні форми організації навчання: онлайн-курс, консультації, самостійна практика та проєктна діяльність. Застосовано пошукові, проблемні та практико-орієнтовані методи, а основними засобами навчання виступають DAW (зокрема FL Studio) та авторський сайт, який містить навчальні матеріали, курс і відеоуроки. Надано рекомендації щодо ефективного використання DAW у музичній самоосвіті, що базуються на структурованому підході до навчання: постановка цілей, вибір програмного забезпечення, використання освітніх ресурсів. Акцент зроблено на поєднанні теоретичних знань і практичної діяльності: створення власних треків, реміксів, ведення щоденника

навчання, участь в онлайн-спільнотах для обміну досвідом. Проаналізовано типові труднощі, з якими стикаються початківці, та запропоновано шляхи їх подолання. Методика забезпечує комплексну підтримку дорослих у процесі музичного самонавчання, сприяє розвитку креативності та формуванню практичних навичок у роботі з цифровими аудіо технологіями.

Підводячи підсумок змісту дисертації відповідно до третього розділу, вкажемо, що в ньому представлено розв'язання четвертого та п'ятого завдання.

У четвертому розділі «Організація, хід проведення та результати експериментальної роботи» представлено організацію та перебіг педагогічного експерименту, метою якого була перевірка ефективності запропонованої методики використання DAW у процесі музичної самоосвіти дорослих. Експеримент складався з двох етапів, проведених у 2018 та 2024 роках, кожен з яких включав констатувальну, формувальну та контрольну фази. У дослідженні взяли участь 316 осіб, розподілених на експериментальні та контрольні групи. Результати експерименту засвідчили ефективність авторської методики, особливо щодо учасників із початковим і середнім рівнем підготовки. Статистична обробка даних, здійснена за допомогою критерію F^* Фішера, підтвердила достовірність відмінностей між результатами контрольних і експериментальних груп на завершальному етапі, що обґрунтовує педагогічну доцільність використання розробленої методики в системі музичної самоосвіти. Емпіричні дані підтвердили гіпотезу дослідження та практичну значущість авторського підходу до формування компетентності дорослих у роботі з DAW для створення електронної музики. Таким чином, зміст четвертого розділу дисертації презентує отримані позитивні результати, що підкреслює вірогідність сформульованих методичних конструкцій і рекомендацій. Зазначене дозволяє констатувати повну завершеність розв'язання четвертого та п'ятого завдань.

Аналіз тексту дисертаційної роботи Коваленка О. М. та змісту публікацій дисертанта дають змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність викладених автором результатів, що відповідають вимогам до оприлюднення результатів наукового дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність автореферату основним положенням дисертації

Експертиза дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що Коваленком О. М. було дотримано загальних вимог та вимог академічної доброчесності. Дисертантом відповідним чином оформлені покликання на наукові та документальні джерела. Автореферат дисертації є чіткою характеристикою роботи, відображає мету та новизну наукової праці. Зміст автореферату не містить інформації, яка була б відсутня у тексті дисертації та відображає результати виконаної дослідницької роботи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Оцінюючи в цілому позитивно дисертаційну роботу Коваленка О. М., висловимо зауваження та побажання, щодо удосконалень майбутніх досліджень здобувача:

1. Останнім часом вища музична та музично-педагогічна освіта все частіше звертається до процесу цифровізації, про це вказують робочі програми в низки компонентів ОПП різних ЗВО. Автору варто було б проаналізувати як освітні програм підготовки майбутніх музикантів в аспекті формування цифрових компетентностей майбутніх музикантів, так і окремих робочих програм, це, у свою чергу, підсилило б актуальність дисертаційного дослідження.

2. Згідно правил оформлення дисертацій, автором представлена анотація з ключовими словами. У рекомендаціях МОН щодо оформлення анотацій щодо кількості ключових слів, вказано від 5 до 15. Дослідник користується цією рекомендацією і вказує 5. Разом з тим, у публікаціях автора перелік ключових слів значено ширший. Отже, варто було б подати всі ключові слова, що наявні в публікаціях автора. Це важливо для популяризації дослідження.

3. Узагальненню етапів становлення електронної музики у світовому контексті та Україні приділено досить значну увагу у дисертаційній роботі, проте таке узагальнення не було безпосередньо пов'язане з основною метою дослідження, а отже, його включення до структури роботи виглядає другорядним і не є критично необхідним для розв'язання поставлених наукових завдань. Доцільно було б представлений матеріал подати в додатку, або в змістовій частині методики як інформаційно-світоглядний матеріал.

4. Зміст дисертації вказує на чотири розділи, кожний з яких має різну кількість підрозділів. У свою чергу обсяг підрозділів є нерівномірним: від 5 сторінок до 20. Деякі підрозділи за змістом не відповідають доцільності їх виокремлення: 3.2 «Рекомендації щодо використання цифрових аудіо робочих станцій для музичної самоосвіти дорослих» – не є рекомендаціями в загальному розумінні. Потребує пояснення автора, що саме представлено в зазначеному підрозділі обсягом 6 сторінок. Підрозділ 2.1 на 5 сторінок містить інформацію щодо гіпотези дослідження, методології, методів тощо, що доцільно презентувати у вступі. Отже, доцільно було б оптимізувати представлений зміст щоб унеможливити певну строкатість подачі інформації.

5. Згідно змісту дисертації, досліджується рівні розвитку компетентності дорослих щодо використання цифрових аудіо робочих станцій для створення електронної музики. Структура досліджуваного феномену, на думку автора, містить складники розвитку та показники як структурні одиниці. Застосування концепту «показник» відповідно до структури феномену в педагогічній науці не є коректним, оскільки в педагогічних експериментах показники відносяться до критеріального апарату дослідження, вони показують

на наявність рівня сформованості, або розвиненості (оскільки розвиток – процес, а розвиненість – результат). Наприклад, знання самі по собі не є показником, а ступінь знань, широта, глибина тощо може розглядатися як показник. Отже, доцільно було б скористатися іншою вербальною конструкцією, наприклад, співвідношення компонентів та елементів, або структурних одиниць компоненту.

Разом з тим, представлені зауваження носять дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок

На основі аналізу рукопису дисертаційної роботи, автореферату та публікацій здобувача, вважаємо, що дисертаційна робота Коваленка Олександра Миколайовича на тему «Використання цифрових аудіо робочих станцій у музичній самоосвіті дорослих» є цілісною, завершеною і самостійною науковою працею, що має суттєве теоретичне та практичне значення для теорії і практики використання цифрових аудіо робочих станцій у процесі музичній самоосвіті дорослих. Дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), що дає підстави для присудження Коваленку Олександрю Миколайовичу наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук, професор,
в.о. декана факультету музичної та
хореографічної освіти Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Олена РЕБРОВА

Проректор з наукової роботи

Ганна МУЗИЧЕНКО

